

Motion till riksdagen 2006/07:Ju274

av **Anna König Jerlmyr (m)**

Införande av brottsutredningsgaranti

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över möjligheten till införande av brottsutredningsgaranti.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av det rättsliga skyddet för brottsoffer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över brottsoffers möjlighet att utkräva statligt skadestånd.

Inledning

Att bli utsatt för ett brott innebär en stor kränkning. Den bästa brottsofferpolitiken är att ett brott som begås också utreds och, i så många fall som möjligt, lagförs. Tyvärr kan vi dock konstatera att en stor del av brottsligheten i Sverige varken utreds eller klaras upp. Det är främst vardagsbrottsligheten vars utredningar ofta varit av dålig kvalitet och haft långa väntetider. Idag finns också cirka 100 000 brott med känd gärningsman som aldrig blir utredda. Orsakerna är många men har främst koppling till bristen på personal.

En rad åtgärder måste genomföras i syfte att minska den allmänna brottsligheten. Att regeringen nu tillför rekordhöga belopp i budgeten för att stärka rättskedjan är välkommet och kommer att ge goda resultat. Motionens avsikt är dock att hitta nya lösningar för att stärka brottsoffrens möjligheter att få det anmälda brottet utrett, uppkälat och lagfört. Av den anledningen föreslås införandet av en brottsutredningsgaranti som syftar till att öka uppklaringsprocenten samt stärka brottsoffrets möjligheter att få resultat av anmälan.

Brottsutredningsgarantin kan vara en del i arbetet att öka brottsoffers möjligheter till upprättelse och ska ses som en av flera kombinerade åtgärder i syfte att stärka brottsoffers skydd och rättigheter. Andra åtgärder är till exem-

Fel! Okänt namn på

pel regeringens föreslagna brottsofferhandläggare som syftar till att stödja offret från anmälan till rättsprocess.

I många delar av landet är resursbristen så omfattande att polisstationer tvingas lägga ned sin verksamhet under sommarhalvåret. Under den perioden finns det inga möjligheter för brottsoffer att få bevis säkrade med teknisk och medicinsk bevisning. Denna utveckling får inte fortgå eftersom statens kärnuppgift är att säkra människors rättstrygghet.

Det finns anledning att se över flera olika brottstyper och huruvida de ska ingå i en brottsutredningsgaranti. Ett tydligt exempel som motionen också berör är behovet av att utreda fler anmälningar av våldtäkter, där utredningsarbetet länge varit eftersatt.

Våldtäktsbrott – ett typexempel

Antalet olösta och ej utredda anmälningar om våldtäkt växer, och i städer som Göteborg är nu antalet rekordstort. Enligt polisens egna rapporter finns det flera fall där den misstänkte och utpekade gärningsmannen inte ens har kallats till förhör.

För att klargöra begreppet finns det två olika typer av våldtäkt: överfalls- våldtäkter och våldtäkter där offret känner gärningsmannen sedan tidigare. Den gemensamma nämnaren för dem båda är att det är svårt att bevisa våldtäkt i domstol. Majoriteten av de anmälda våldtäkterna sker också i hemmet där mörkertalet också antas vara stort.

Det är viktigt att balansera den kritik som finns mot att utredningar läggs ned. Utredningar kopplade till anmälan av våldtäkter är ofta komplicerade beroende på till exempel avsaknad av medicinsk eller teknisk bevisning. Få av de anmälda överfallsvåldtäkterna leder till åtal eftersom det saknas en misstänkt gärningsman. Det betyder inte att ambitionen inte är att öka antalet utredda och uppklarade brott. Det är och förblir oerhört angeläget att prioritera anmälningar om våldtäkter eftersom statistiken visar att anmälningarna har ökat markant under de senaste åren.

När det rör sexualbrott och våldtäkter finns det betydligt mer att göra i arbetet med att öka uppklaringsprocenten. Motionen har medvetet inte berört åtgärder som behandling av gärningsmän, högre straffskalor eller effektivisering av rättsväsendet eftersom regeringen redan har en genomarbetad politik på området. Däremot syftar motionen till att öva påtryckning på rättsväsende och politiker i syfte att öka antalet anmälda brott som utreds.

Under de senaste tio åren har antalet sexualbrott ökat med knappt 60 procent. Enligt Brottsförebyggande rådet (BRÅ) beror ökningen troligtvis på två orsaker, nämligen att anmälningsbenägenheten ökar samt att den faktiska brottsligheten ökar. Våldtäkter utgör cirka 30 procent av de anmälda sexualbrotten. År 2005 klarades 22 procent av de anmälda våldtäkterna upp med så kallad personuppläring. Det innebär att åklagaren efter utredning har en skäligen misstänkt person och att åklagaren har beslutat om åtal, åtalsunderlåtelse eller strafföreläggande. Kompletteras statistiken med teknisk uppläring

ökar dock uppklaringsprocenten, även om det inte behöver innebära att ett brott blir uppklarat. I praktiken innebär till exempel teknisk uppklaring att statistiken visar att brottet är uppklarat, trots att polisen kommer fram till att "brott kan ej styrkas" på många utredningar.

Problemen tydliggörs också med att många åklagare anser att de känner sig tvingande att lägga ned förundersökningar på grund av brister i utredningen. Det bör dock klargöras att åklagare också har rätt att remittera en bristfällig utredning, även om den möjligheten inte alltid används. Problembilden är dock densamma, att utredningarna brister i kvalitet. Även rättsprocessen har mött kritik då anmälda våldtäkter sällan utreds fullt ut och att personal inom rättskedjan saknar relevant utbildning. Sammantaget kan vi konstatera att betydligt fler brott bör utredas och att kvaliteten i utredningarna måste förbättras för att åklagarna ska ha möjlighet att effektivt arbeta vidare med förundersökningarna.

Brottsutredningsgaranti

Motionens syftar till att utreda möjligheten för offret att utkräva skadestånd av staten om anmälningen inte utreds. Brottsutredningsgarantin kan liknas vid vårdgarantin och är ett sätt att stärka offrets möjligheter att få det anmälda brottet utrett i tid samt förhoppningsvis få det uppklarat.

Brottsutredningsgarantin kan på sikt inbegripa flera olika brottstyper, allt från inbrott till misshandel. Det väsentliga är att fokus riktas mot att resultaten förbättras när det rör statistiken av utredda och uppklarade brott.

Garantin bör i ett första led genomföras som en försöksverksamhet för att se huruvida effekterna av försöket leder till att fler anmälningar utreds och klaras upp. Visar sig försöket vara gynnsamt kan fler brottstyper beaktas och inkluderas i garantin.

Skadeståndskrav

I syfte att ge effekt bör offret ha möjlighet att utkräva statligt skadestånd om offret/målsäganden ej upplever att brottsgarantin efterlevts och gett följderna att

1. brottsutredningen av någon anledning inte inletts,
2. brottsutredningen inte genomförts under skälig tid,
3. brottsutredningen inletts men lagts ned i brist på bevis, och brottsoffret bestrider beslutet.

Ansökan om skadestånd bör förslagsvis prövas av domstol för att därefter utbetalas av Brottsoffermyndigheten.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 26 oktober 2006

Anna König Jerlmyr (m)